

ПРИКМЕТНИК

§ 67.

За характером кінцевого приголосного основи та відмінкових закінчень прикметники поділяються на дві групи — тверду й м'яку.

Тверда група прикметників

1. До твердої групи належать:

а) якісні та відносні прикметники, що мають основу на твердий приголосний і в називному відмінку однини чол. роду закінчуються на **-ий**: *безладний, безпорадний, безробітний, бідолашний, величний, веселий, весняний, відповідний, гіркий, глухий, довічний, заможний, західний, книжний, косий, куций, майстерний, модний, молодий, навчальний, нагірний, народний, новий, околичний, питомий, поперечний, поточний, працюючий, продажний, п'ятикутний, рідний, свіжий, семирічний, сизий, сірий, сліпий, старший, східний, телячий, тогобічний, тотожний, тугий, тямуючий, чистий*;

б) присвійні прикметники із суфіксами **-ів** (після голосного та апострофа **-їв**), **-ин** (після голосного та апострофа **-їн**), які в називному відмінку однини чол. роду після цих суфіксів мають нульове закінчення: *Андріїв, батьків, Галин, дідів, доччин, Ігорів, Маріїн, нянин, шевців*;

в) усі короткі форми прикметників: *варт, винен, годен (згоден), готов, жив, здоров, зелен, ладен, певен, повен, повинен, прав, рад, ясен*.

М'яка група прикметників

2. До м'якої групи належать:

а) відносні прикметники, що мають основу на м'який приголосний **-н-** і в називному відмінку однини чол. роду закінчуються на **-ій** (після голосного **-їй**): *безодній, будній, верхній, весінній, вечірній, всесвітній (кругосвітній), городній, давній (недавній), дорожній (подорожній), досвітній, достатній, дружній (дружний — з іншим значенням), житній, задній, крайній, кутній, літній (повнолітній), майбутній, могутній, мужній, незабутній, новітній, обідній (пообідній), освітній, осінній, останній, передній, пізній, порожній, присутній (відсутній, присутній), путній, ранній, самобутній, самотній (але самотний), середній (посередній), спідній, сторонній, сусідній, хатній, художній тощо*;

б) усі прикметники на **-жній**, **-шній**, що походять від прислівників: *ближній, внутрішній, вчорашній, давніший, домашній, /99/ завтрашній, зовнішній, колишній, колишній, поздовжній, раніший, справжній, сьогоднішній, теперішній, торішній (але цьогорічний), тутешній та ін.*; також *прийдешній, сінешній* тощо.

в) Відносні прикметники з основою на **-й**: *безкрайї, довговїї, короткошїї*; відносні прикметники з відтінком присвійності: *братній, орлій*, а також якісний прикметник *синій*.

§ 68. ЗРАЗКИ ВІДМІНЮВАННЯ ПРИКМЕТНИКІВ

Однина

Тверда група

	чол. рід	середн. рід	жін. рід
Н.	гарн-ий	гарн-е	гарн-а
Р.	гарн-ого	гарн-ого	гарн-ої
Д.	гарн-ому	гарн-ому	гарн-ій
Зн.	= Н. або Р.	гарн-е	гарн-у
Ор.	гарн-им	гарн-им	гарн-ою
М.	...гарн-ому (-ім)	...гарн-ому (-ім)	...гарн-ій
Н.	братів	братов-е	братов-а
Р.	братов-ого	братов-ого	братов-ої
Д.	братов-ому	братов-ому	братов-ій
Зн.	= Н. або Р.	братов-е	братов-у
Ор.	братов-им	братов-им	братов-ою
М.	...братов-ому (-ім)	...братов-ому (-ім)	...братов-ій

М'яка група

Н.	син-ий	син-є	син-я
Р.	синь-ого	синь-ого	синь-ої
Д.	синь-ому	синь-ому	син-ій
Зн.	= Н. або Р.	син-є	син-ю
Ор.	син-ім	син-ім	синь-ою
М.	...синь-ому (син-ім)	...синь-ому (син-ім)	...син-ій
Н.	безкра-ій	безкра-є	безкра-я
Р.	безкрай-ого	безкрай-ого	безкрай-ої
Д.	безкрай-ому	безкрай-ому	безкра-ій
Зн.	= Н. або Р.	безкра-є	безкра-ю
Ор.	безкра-ім	безкра-ім	безкрай-ою
М.	...безкрай-ому (безкра-ім)	...безкрай-ому (безкра-ім)	...безкра-ій /100/

Множина

Тверда група

М'яка група

Н.	гарн-і	братов-і	син-і	безкра-ї
Р.	гарн-их	братов-их	син-іх	безкра-їх
Д.	гарн-им	братов-им	син-ім	безкра-їм
Зн.	= Н. або Р.	= Н. або Р.	= Н. або Р.	= Н. або Р.
Ор.	гарн-ими	братов-ими	син-іми	безкра-їми
М.	...гарн-их	...братов-их	...син-іх	...безкра-їх

Увага 1. Прикметникові іменники типу *будівничий, лютий* (місяць), *подорожній* тощо відмінюються як прикметники: *до будівничого, будівничі, з будівничими; лютого, в лютому*. Пор. у сполученнях: *Сьогодні п'яте лютого й П'ятого лютого 1988 року*.

Увага 2. Прикметники, складені з **-лиций**: *білолиций, блідолиций, круглолиций, повнолиций* тощо, відмінюються так:

Однина

	чол. рід	середн. рід	жін. рід
Н.	білолиц-ий	білолиц-е	білолиц-я
Р.	білолиць-ого	білолиць-ого	білолиць-ої
Д.	білолиць-ому	білолиць-ому	білолиц-ій
Зн.	= Н. або Р.	білолиц-е	білолиц-ю
Ор.	білолиц-им	білолиц-им	білолиць-ою
М.	...білолиць-ому (білолиц-ім)	...білолиць-ому (білолиц-ім)	...білолиц-ій

Множина

Н.	білолиц-і	Зн.	= Н. або Р.
Р.	білолиц-их	Ор.	білолиц-ими
Д.	білолиц-им	М.	...білолиц-их

§ 69. СТУПЕНЮВАННЯ ПРИКМЕТНИКІВ

Вищий ступінь прикметників

1. Вищий ступінь прикметників утворюється додаванням:

а) суфікса **-іш-** або **-ш-** до основи чи до кореня звичайної форми якісного прикметника: *нов-іш-ий, повн-іш-ий, син-іш-ий, дешев-ш-ий, солод-ш-ий*; /101/

б) слів **більш**, **менш** до звичайної форми якісного прикметника: *більш вдалий, більш глибокий, менш вередливий*.

Найвищий ступінь прикметників

2. Найвищий ступінь прикметників утворюється додаванням:

а) префікса **най-** до форми вищого ступеня: *найбільший, найкраща, найменше*;

б) слів **найбільш**, **найменш** до звичайної форми якісного прикметника: *найбільш зручний, найбільш стійка, найменш приємне*.

Для посилення вживаються при формах найвищого ступеня прикметників частки **що** і **як**; пишуться вони з прикметниками разом: *щонайсильніший, якнайбільший, якнайшвидший*.